FARKAS ÁRPÁD

FEHÉREGYHÁZA, 1849

Látod, Sándor, úgy szopja koponyádat
e föld, mint cseresznyét az unott kisgyerek;
mélyében fojtott forradalmak hálnak,
s gondolja, addig is még
eljátszik Veled.

Fogai között forgat. Tört cseresznyeszárak,
merednek mennybe fénylő csontjaid,
csupán az inged hófehér világa
rothad a mélyben, férgeket vakít.

Bolond egy föld ez, látod. Örül, hogy
veled játszhat. S csak tépi magát: szeret–nem szeret?
Erdély hegyei közt a kósza árnyak:
meg-meglazuló idegrendszered.

Hálónk. Vergődünk benne némán.
S szavaid is, a cikkanó halak,
nőnek az álmok morzsa-maradékán,
s szunnyad a nép villámos ég alatt.

Ne bántsad érte, Sándor,
elég kín így is az, hogy szomorú
fű nő Segesvárnál, a koponyádból,
s még dúl a mélyben az a háború.

TŰZFALAK (ESTI BAZILIKA)
OLAJ, VÁSZON, 60×100 CM, 2014

MOLNÁR H. MAGOR

A KÖLTŐ ELKOBZOTT KOPONYÁJA

Farkas Árpád: Fehéregyháza, 1849

Francisco Goya egyik legismertebb festménye eredetileg freskó volt, és a festő ebédlőjét díszítette Madrid környéki, a helyiek által csak *A süket háza*ként emlegetett otthonában. Hogyan ízlett neki vajon a legomlósabb, legropogósabb bőrös malacsült, miközben egy kannibál istenség tébolyult szemei guvadtak rá a *Szaturnusz felfalja gyermekét* című képről? Hogyan volt képes húst enni ott, ahol egy önmagát az őrületbe rettegő öreg isten ujjai az ő vérző nyakú, véres vállú, fej nélküli, félkarú fiának

a torzójába fúródtak? Talán úgy, hogy Jupiterre gondolt, Szaturnusz hat gyermeke közül az utolsóra, emellett az egyetlenre, aki a mítosz szerint megmenekült. Vagy inkább úgy, hogy Javier Goyára gondolt, saját nyolc gyermeke közül az utolsóra, emellett az egyetlenre, aki megérte a felnőttkort, aki túlélte őt. A görög–római verzióban ugyanis Kronosz-Szaturnusz az utódait egyben nyelte le, hogy Zeusz-Jupiter az apját utóbb meghányatva kiszabadíthassa annak gyomrából testvéreit. Goya képén viszont egy falatonként elfogyasztott alak látható, így az allegória igazolást nyerhet: az isten a festő önarcképe, mert Javier kivételével annak többi gyermeke akkor már véglegesen halott volt.

Ez az értelmezés tehát mindössze egy leharapott fejen múlik, és természetesen egyedül én vagyok felelősségre vonható azért, hogy egyáltalán szóba hozom Farkas Árpád *Fehéregyháza, 1849* című költeménye kapcsán. A Petőfi koponyáját szopogató, antropomorfizált szülőföld, akivel Farkas Árpád indítja versét, valamint a fia koponyáját szájában forgató szülőatya, akivel Goya díszíti ebédlőjét – e kettő túlzottan távoli asszociációnak tűnik. Még akkor is, ha e szülőföldnek „mélyében fojtott forradalmak hálnak", s ennek mentén akár Pierre Vergniaud sokat idézett mondása is eszünkbe juthat, mely szerint a forradalom Szaturnuszként felfalja saját gyermekeit. Mert hát hatalomféltésből falta-e fel a forradalom Petőfit? Nem. És másokat, mint Széchenyit? Nem igazán. (Minálunk a forradalom különben is vér nélkül zajlott, kivéve persze Lamberg szívében a kést.) De abban talán konszenzusra juthatunk, hogy a forradalom mint szimbólum, mint eszme és főleg mint mechanizmus igenis felfalta Petőfit – ahogy még sokan másokat.

És ha elverekedjük magunkat egészen Farkas Árpád versének keletkezési pontjáig, akkor láthatjuk, hogy a *forradalom* szónak az aktuális jelentéséhez képest már más konnotációi is vannak. Ilyen például a nagy szocialista forradalom, melynek saját felfalt gyermekei között akár Trockijt, Kamenyevet, Zinovjevet vagy Buharint is megemlíthetnénk. Nemkülönben Petőfi Sándort, akit nemcsak a saját forradalma, de utóbb a szocializmus is felfalt, amenynyiben politikai alapon kisajátította, szimbólumává torzította. De talán még ennél is erősebbnek bizonyul egy másik egykorú olvasat, tudniillik az 1956-os. Főként, hogy az *elfojtott* jelző inkább erre illik – az 1848-as forradalmat nem fojtották el, a szabadságharcot pedig egyszerűen elveszítettük. A „fojtott forradalmak" mindkét itteni értelmezése a hivatalos kommunista álláspont szerint „ellenforradalomnak" minősült, noha utóbbinak a magyar vonatkozás miatt nagyobb volt a tétje – különösen Romániában. Máshonnan közelítve, egyúttal megelőlegezve a konklúziót: a *Fehéregyháza, 1849* egyszerre bírálja a fennálló rendszert az ideológia gyakorlatba fektetésének kudarca, valamint a nemzetiségi státusz kilátástalansága felől.

Érdemesnek tűnik mindehhez hozzáolvasni egy másik Farkas Árpád-szöveget, a szerző válaszát egy körkérdésre, mely *Petőfi Sándor közöttünk* címmel az akkor százhúsz éve halott költő hatástörténetét, lírai hagyományának továbbélését firtatta az Igaz Szó 1969. júliusi, tematikus lapszámában – ugyanabban a számban, amelyben a *Fehéregyháza, 1849* először megjelent. Farkas Árpád a kérdést elegánsan félreértve nem poétikai, hanem politikai választ adott, persze azt is a költői nyelv síkjára terelve, hiszen ő par excellence költő volt, akkor is, amikor interjúválaszt adott, akkor is, amikor publicisztikát írt, és akkor is, amikor nem írt semmit. És gyakran éppen ez az átpoetizált beszédmód adott neki lehetőséget arra, hogy a kisebbségi létállapotból eredően a megmaradás erkölcse mellett tegyen hitet, itt éppenséggel Petőfi ürügyén: „Elveszítettem valahol menthetetlenül őt, s ezért vágok neki az alkonyi kukoricásnak, ezért közelítek loppal az esztenák felé, s ezért tanulok az estéli nyári-

konyhák mélyén a kapanyél-marta ujjak egymást-morzsolásából mindig új, s új forradalmat. Őérte szívom magamba az akácok illatát, vizek folyása fölé őérte hajolok, s zárom szívembe mélyen embereimet, kik számára harc, politika és poézis az Ő nevével egy és végleges. Így találkozunk túlsó s innenső partjain az időnek, egy olyan korban, melyben elengedhetetlen a megmaradáshoz minden világító Példa, egyenes derék és hátgerinc."

A megmaradásért vívott mindenkori harcot a fenyegetettség hívja életre, ennélfogva önvédelemnek minősül. Ezért fontos a *Fehéregyháza, 1849* szóhasználata a vers zárlatában: „még dúl a mélyben az a háború". Mert ha megengedjük, hogy a vers eleji „fojtott forradalmak" 1956-ra is utalhat, az itt előforduló „háború" már inkább elsődleges jelentésében működik, az 1848–49-es szabadságharcra vonatkozóan, amely voltaképpen önvédelmi háború volt, hiszen minket 1848. szeptember 11-én megtámadtak. Az önvédelemből vállalt szabadságharc és a Trianon utáni transzilvanizmus eszerint egy tőről fakad: a túlélés, a fennmaradás hitéből, a megmaradás reményéből. Innen nézve árulkodó Farkas Árpád harmadik verseskötete, az *Alagutak a hóban* elrendezése is: a *Fehéregyháza, 1849* utáni harmadik vers a „Kós Károly 90. születésnapjára" írt *A szembejövőnek* című, a két költemény utolsó sorai pedig a következőképpen rímelnek egymásra: „még dúl a mélyben az a háború" – „Még zúg a szél körötted! / Még zúg a szél körötted!"

Ez a közös tő tehát már egyetlen partikula, a „még" analóg nyomatékolásával is érzékelhetővé válik – és ugyanez a módosítószó kap kitüntetett szerepet az *Avaron* egyik verszszakában is: „Orra bukva az avaron, / és menni tovább mégis, / ébreszteni a nagyra nőtt, / de alvó jegenyét is, / nem hagyni, hogy a fenyvesek / zöld tűkkel beférceljék / mindazt, mi mítosztalan már, / de lelkiismeret még –". (A hasonló nyelvi eljárások alkalmazása, vagyis a „még" ilyen értelemben történő hangsúlyozása, halmozása nem csak Farkas Árpádnál figyelhető meg. Álljon itt példaként Czegő Zoltán *Erdővidéki sírjelek* című, különben Petőfi Sándort és Fehéregyházát is szóba hozó poémájának két kapcsolódó részlete: „üzenünk ismét papjaitoknak odafel / hogy ne húzassák már annyit / az ég szerelmére / hiszen még itt vagyunk / le nem írhatók"; „hát szóljatok odafenn papjaitokra / haranggal *immég* ne riogassák ezt a sereget / sem odafenn / sem idelenn / mert ha akadnak még akik nem tudják / mi még itt vagyunk".)

A maradás és megmaradás transzilván programja Farkas Árpád költészetének különben alapvető gondolati eleme – jellemző, hogy egyik legintenzívebb szülőföldversét *Maradok* címmel írja meg. Már az első sorok is meglehetősen szenvedélyes kapcsolatot láttatnak a megszólaló és az otthoni táj között: „Mintha rég nem látott fiát: fölkap, / szorít mellére mohón a táj, / s telik meg orrom szúrós törekkel, / rothadó széna hónaljszagával". De dacára minden rothadó hónaljszagnak, a későbbiekben felmerülő esetleges elvágyódás útjában éppen ez a fülledt viszony áll: „Percig, csak egy percig ne szeretne így engem!" S ha ódzkodnánk attól, hogy szerelmes versként olvassuk a költeményt, az utolsó szakasz nemcsak ebbéli ellenállásunkat töri meg, hanem egyúttal szerelmi hűséggé is csitítja a szenvedélyt: „Annyi józan ragaszkodás, / áradozásra és adakozó szerelemre pirkadó / hajlam már bennem, / hogy dübörgő halántékkal is / várok még / és maradok –". (Némiképp más hangütéssel tanúskodik e maradásról a tizenhét évvel későbbi *Nyitott égbolt:* „Rodin pózában ülök / félszázada a honi klozeton, / rettegjetek, én még maradok". Ami viszont közös e két részletben, az a „maradok" előtti „még".)

Már a „rothadó széna" is arról tanúskodik, hogy Farkas Árpád a legnagyobb ragaszkodás közepette sem idealizálja tárgyát, sőt kedvelt eszköze a groteszk ábrázolás. Ez a hónaljszagú

szülőföld-kedves válik aztán a *Fehéregyháza, 1849* felütésében Petőfi Sándor koponyáját a fogai közt forgató alakká, aki mindössze játékból szopogatja halott költők agyvelejét. Mindeközben ártatlan képpel áll előttünk, hiszen a következő pillanatban ő már csak egy cseresznyét eszegető, boldog és bolondos kisgyerek. Egyszerre vannak jelen tehát az ellentétes esztétikai minőségek, akár Goya ebédlőjében a fenséges malacsült és a rút Szaturnusz-freskó. (Hasonló hangulatteremtéssel él több Farkas Árpád-vers nyitánya is, például az *Anyák némasága* vagy a *Békességet* címűeké, ahogyan ezt már korábban is szóba hoztam – M. H. M.: *Egy konok madár a csőréből etet*, Tiszatáj Online, 2021. február 14.)

Termékeny kontextust adhat ennek a cseresznyéző gyermeknek Petőfi cseresznyeverse, a *Változó ízlés* első két versszaka is: „Mint szerettem a cseresznyét / Gyermekéveimben én! / Csak cseresznye kelle nékem; / Nem volt szebb szín, édesebb nem / Terme a föld kerekén. // Nem kellett cseresznye többé, / Gyermekéveim után: / Mert az ajak édesebb volt, / Mert az ajkon szebb pir lángolt, / Melyet nyujta szép leány." Visszaszivárog tehát az értelmezési mezőbe a szerelem, mely a szülőföld iránti Farkas-verzióhoz képest, mint tudjuk, Petőfinél a szabadság és szerelem együttállásában fordul elő gyakrabban. Számunkra most a legérdekesebb módon az 1846-os *Szeretek én…* című és kezdetű versben, mely a következőképp indul: „Szeretek én, miként még ember / Sohasem szeretett talán. / Szeretek én szent szerelemmel. / De kedvesem nem földi lyány." Hanem, mint kiderül, „egy száműzött istennő", természetesen „a szabadság", aki sajnos csak álmaiban jelenik meg. A szöveg az utolsó versszakban válik látomásos költeménnyé, az egyik ilyen álom végkimenetelének bemutatásával: „Letérdepeltem s elmondék egy / Égő szerelmi vallomást, / S földhöz hajoltam, hogy virágot / Szakítsak, s néki adjam át. // Ekkor hátam mögött termett a / Hóhér s lesujtá fejemet… / Épen kezembe hulla, és én / Azt adtam át virág helyett." Ráadásul Petőfit még ugyanebben az évben a *Vajon mi ér?* négysorosában is hasonló víziók gyötrik: „Vajon mi ér? vajon mi történik velem? / Sejtek, s e sejtelem, ez olyan rettentő! / Ugy rángatózik, úgy ugrándozik szivem, / Miként a porban a levágott emberfő." Hát, valahogy így falja fel Petőfi saját sejtése szerint is a szabadságért folytatott harc – mintha csak Szaturnusz csócsálna cseresznyehúst – önnön fiának fejét. Érdemesnek tűnik ebből a szempontból a *Fehéregyháza, 1849* ábrázolásmódját alaposabban megfigyelni, hiszen a hasonlat kiterjesztése ugyancsak a fej levágását-leharapását feltételezi: miközben „e föld" „úgy szopja koponyádat", „mint cseresznyét", addig mint „Tört cseresznyeszárak, / merednek mennybe fénylő csontjaid".

És ilyen körülmények között mégis „szunnyad a nép a villámos ég alatt"? Van-e vajon ennek a kritikus hangnak mozgósító szándéka? Vagy egyáltalán milyen jelentésében állhat itt a „villámos ég"? A villám, a mennydörgés, a vihar mint égiháború önmagában is bevonhatná a harcot, így a harcra hívást mint lehetséges értelmezést – és egy másik Farkas Árpád-vers tulajdonképpen rá is erősít erre az olvasatra, a szókapcsolat tizenkilenc évvel későbbi megismétlésével. Az *Egyszer majd arcom is elkészül* alábbi sorairól van szó: „Kislányos, vénült arcvonásaiddal / mit kezdhetnék, anyám? / Maholnap hadba kell szállnom, / az első ellen összecsuklana / a nevetéstől, fölemelvén sisakrostélyomat. / Vállamra borulna, úgy röhögne, / hogy micsoda szelíd kislányokkal / küldték megküzdeni a villámos ég alatt." Ám ha nem akarunk ennyire messzire menni a harci kedvért, akkor elég csak az *Alagutak a hóban* 37. oldaláról (ahol a *Fehéregyháza, 1849* olvasható) a 36. oldalra átpillantanunk, s máris a *Régészet* című vers következő versszakába botlunk: „Nos hát, a csontok seregelnek! / Én öltöztetem húsba, vasba, / gyöpűt szántunk – s a koponyának / ismét megnő majd hatalma."

Visszatérve azonban az előző kérdéskörhöz: valószínűleg akkor sem esnénk masszív

interpretációs válságba, ha a „villámos ég" mögött az eddig tárgyaltakon túl valamilyen transzcendens jelenlétet is feltételeznénk. (Ezen a ponton kézenfekvő lenne már-már mániákusan folytatni a kezdeti asszociációt, vagyis előhozakodni a Kronosz-Szaturnusztól megmenekülő Zeusz-Jupiterrel, az ég és a villámok urával, de szerencsére vannak ennél érvényesebb összefüggések is.) Bajza József címében is kapcsolódó verse, az *Apotheosis* bár a lengyel felkelés leverését tematizálja, de már 1834-es keletkezésekor bőven áthallásos volt, a magyar szabadságharc alatt és után pedig sokat idézett és üldözött költeménnyé vált: Bajza 1851-es gyűjteményes kötetének példányait a cenzúra az *Apotheosis* miatt kobozta el, majd a megjelenést a vers kihúzásától tette függővé. Nem is csoda, mikor ilyen szakaszok olvashatók benne: „Csatájok a védelmezett / Népjog csatája volt, / Melyet szent eskü, szent kötés / Ellen zsarnok tiport." Valamint: „E porba omlott szép haza / Fel fog születni még, / Van bíró a felhők felett, / Áll a villámos ég." A felhők feletti bíró mint transzcendens lény itt ráadásul nem önmagában áll, hanem a feltámadás, az örök élet ígéretével, ami a *Fehéregyháza, 1849* szunnyadó népének is némi reménykedésre adhat okot.

S ha már cenzúrát emlegettünk, idekívánkozik Ilia Mihály egyik írása is, melyben a Kányádi-féle szállóige ürügyén beszél Petőfiről, hatalomról, 1956-ról: „»A vers az, amit mondani kell« – de néha nem lehet mondani. Így, március táján eszünkbe jut, hogy a Nemzeti dal mondásának milyen történeti akadályai voltak, hatalom, cenzúra, irodalompolitika borzongott e vers hallatán. Petőfi versének előadás-története egyben előadótörténeti dokumentum is, gondoljunk csak Sinkovits Imre és Nagy Attila '56-os versmondásaira." Végezetül felidéz egy szegedi elkobzástörténetet is: „A hetvenes évek elején március 15-én a szegedi Kossuth-szobor környékén a buzgó megfigyelők elvettek egy verset egy egyetemistától, aki el akarta ott mondani. A vers címe ez volt: Fehéregyháza, 1849. Csak most, utóbb látom a rólam szóló jelentésekben, hogy keresni kezdték a szerzőt, illetve a megjelenés helyét, még az egyetemen is kérdezősködtek a szerv emberei. Pedig közel volt hozzájuk a lelőhely, amit soha nem hagytak figyelmen kívül, hiszen számos darabjáról szakszerű politikai feljegyzéseket készítettek. A Tiszatáj című folyóirat közölte, a szerző pedig Farkas Árpád, verse meg Petőfit idézte. A vers megjelent Farkas Árpád erdélyi kötetében is. Úgy látszik, a magyar belügyesek buzgóbbak akartak lenni a román szaktársaiknál" (Ilia Mihály: *A vers az, amit mondani kell,* Háromszék, 2007. április 7.). S ha igazítanunk is kell egy keveset a történeten, az csupán a vers hatásmechanizmusa miatt tűnik szükségesnek: a *Fehéregyháza, 1849* nem jelent meg a Tiszatájban. Azért beszédes ez az apró részlet, mert az a hetvenes évek eleji szegedi egyetemista (illetve baráti köre) nem a helyben megjelenő irodalmi lapból, de még csak nem is az 1979-es kötetből, hanem vagy a marosvásárhelyi Igaz Szó 1969. júliusi, vagy a miskolci megjelenésű Napjaink 1970. júniusi számából fért hozzá a vershez. Vagy más, akár még ennél is nagyobb kerülő úton. Akárhogy is történt, a „fojtott forradalmak" és Petőfi koponyája több száz kilométert tettek meg Szegedig, amíg a hatalom lecsapott rájuk.

Az *Alagutak a hóban* nem csupán a *Fehéregyháza, 1849* révén, hanem a *Petőfi Sándor* című prózaverssel is megidézi az immár kétszáz éves magyar költőt. A szinte egy lélegzettel elmondott vallomás valamelyest lejjebb teker a hangerőn: összesen hatszor használja a *lehalkít* igét. Motivikusan viszont erősen kapcsolódik párverséhez: „lehalkítom a földet, mélyén háborúk morognak, […] a bömbölő Századot lehalkítom szépen, lehalkítom, s a roppant zaj rétegei alján hószagú csöndben egy szív-arc lüktet, lüktet egy szív-arc, az ős-kamaszé! Billeg egy fűszál ajkai közt, és *világszabadság,* motyogja csöndben és konokon." Az a „szomorú fű", amely a *Fehéregyháza, 1849* végén nő ki a halott költő koponyájából, immár annak

szájában billeg, hiszen épp beszél, és történetesen ugyanazt mondja, mint Reviczky Gyula *Petőfi él* című versében: „Előre száguld mint a bősz vihar, / És túlharsogja az ágyúk morajját / Szent himnusza, egy szó: Világszabadság!" A „villámos ég alatt" tehát mintha megtörtént volna a feltámadás, lüktet a „szív-arc", sőt beszél is hozzánk, „csöndben és konokon", de hát kezdetnek ez is megteszi.

Persze minden portré önarckép is egyben. Beszédes ebből a szempontból, hogy a „konok" Farkas Árpád egyik jellegzetes önleíró jelzője (lásd például *A tökély kiszemeltje* című versét: „Akarom, kitessék konok voltom – / saruit immár meg nem oldom, / nem fogadok fölibém rendet, / csak mit magamnak én teremtek"), valamint ide illeszkedik egy interjúválasza is, melyet portréversei kapcsán fogalmazott meg: „Én, aki megrendelésre verset írni hajlandó soha nem voltam, utólag rájöttem, hogy minden vers némi alkalomhoz kötődik: például […] születésnapi alkalmakhoz, finoman fogalmazva: transzcendentális születésnapokhoz. Soha nem röstelltem azt, hogy kisgyermekként úgy tanultam járni, hogy belekapaszkodtam apám kabátujjába. […] Minden önmagát kereső és minden önmagából kézzel-lábbal kimutogató ember igyekszik megkeresni minden oly lehetőséget, amelyben megfogalmazhatja magát" (Ködöböcz Gábor: *Jelentés a völgyből*, Székelyföld, 2008. június).

A főtt kukorica illata című tárcájából pedig azt is megtudjuk, hogy Farkas Árpádnak pont olyan alapvető költészetélménye volt gyerekként Petőfi Sándor, mint jelen esszé írójának Farkas Árpád: „Petőfit olvasok. Cserepes ajkakkal és égő szemhéjjal első ízben – már nem csupán verseket – egy egész verseskönyvet. Fele tájt nem bírom tovább, abba kell hagynom, papirost vonnom magam elé a könyv kemény födelére, s ott térden, szaporán meg kell írnom első versemet. […] Ezen a délutánon véget ért az én gyermekkorom, a kamaszkorba léptem nagy férfiak világmegváltó gondjaival soványkа vállamon." *Petőfi Sándor* című versében tehát bár „lüktet egy szív-arc, az ős-kamaszé", ám az az „ős-kamasz" legalább annyira Farkas, mint Petőfi. S a *Fehéregyháza, 1849* mennybe meredő, „fénylő csontjai" két éve immár legalább annyira Farkas Árpád, mint Petőfi Sándor csontjai. De hát egy halott költő versei által „Cserepes ajkakkal és égő szemhéjjal" ráeszmélni önmagunk legbelső lényegére: nem kevesebb a feltámadásnál.

PETŐCZ ANDRÁS

KATONÁK MENETELNEK

„szunnyad a nép villámos ég alatt"
(Farkas Árpád)

Csak bámulod, ahogy.
Lábuk alatt dübörög a.
Lábuk alatt beomlik a.
És nem tudod, merre a.

Your name: Sandor Petrovics.
Your commander: Józef Zachariasz Bem.
Location: Feheregyhaza.
Date: 31. July 1849.

Elpusztítanak, akik.
Szuronyuk húsodba bele.
Akkor már nem lesz neved.
Nem lesz tábornokod se.

Sokan vannak, nagyon.
Fehéregyházán mit keresnek?
Nem tanultál meg oroszul.
Nem tudod mondani, hogy.

Harasó, harasó, harasó.
Ide rendelték, aki itt.
Nem a hazáját védi.
Otthona messzire van.

Messzire már az is, ami te.
Orosz zsoldosok, háború.
Te valamiért, valami mellett.
De mi is az, hogy valamiért?

Fehéregyháza, kicsinke falu.
Ördög-patak-völgy, katonák.
Nem tanultál meg oroszul.
Hogyan is mondják, hogy?

Mit is?, és miért is mondanak?
Oroszul, angolul, akárhogy is?
Mondják, hogy haza és szabadság?
Aztán csak szunnyad a nép.

Your name: Sandor Petrovics.
Your commander: Józef Zachariasz Bem.
Location: Feheregyhaza.
Date: 31. July 1849.

Fekszel a földön, bámulod.
Fölötted meg dübörög a.
Aztán nincsen is tekinteted.
Fehér inged férgeknek világít.

FILIP TAMÁS

A LEGKISEBB FIÚ

(Farkas Árpád nyomán)

A nyár, a nyár úgy sistereg,
mint izzó platnira kifutott kőleves.
Az előbb még illata szállt, lassú
forrással biztatta orrunk, hogy
jóllakik tőle majd az éhes sereg.
És volt, nincs, a puszta maradék
mindenre kevés, szétfut, odaég.

Élő dobokból szakadnak ki
a vészjelek, és sírnak a trombiták.
Vörös izzás és északi fény.
Eldobált fegyvereket emészt
a lázasan fortyogó mocsár.
Hirtelen megvénültek a csodák.

A koponyák hegyén lakni,
amíg az üstökös visszatér?
Addig ki fog vigyázni ránk?
Néped mindenhol keresni fog,
felismer, szájról szájra jársz,
neved maga lesz a biztatás.

Ha Shakespeare a teremtés fele,
a másik feléből mennyi jut neked?
Földi tünemény, inged fehér, papírod
még vakítóbb, és tintának, írni ott
a véred, óh, szörnyű idő és szörnyű
tér, a szabadság hó alá merül.

S a hó alatt a szívek bebábozódnak,
verésük lassul, megáll, a hó alatt
a fények csak vánszorognak,
képeket csak az álom formál,
letakart, fekete az oltár.
Széltépte erdők süvítenek,
sírod nincs, de örök életed.

ANDRÉ FERENC

FOTELKIRÁLYOK DALA

„Vasrostélyos kicsiny ketrecben áll
Az oroszlán, a sivatag-király."
(*Petőfi Sándor:* A rab oroszlán)

„Fekete karácsony jött ránk, vergődünk
zúzott angyalszárnyain, veséjét, máját
tépjük –: esszük magunkat, fiam!"
(*Farkas Árpád:* Fekete karácsony)

december jön és nem enged hibázni
nem figyel rám és nem is kíváncsi
kezem szorítja irányít és lefog
tudom mi fog jönni mégse lázadok

hősködünk heves fotelkirályok
szemünkre száradt a szürke hályog
karácsonyfafénynél játszunk háborút
beront az új év és kacagva szájba rúg

úgy szeretném kipihenni már magam
feledni az utat ami hátravan
vihorászva vágtatni a vesztünkbe
mohaágyra nehezülten fekszünk le

legyen új remény új élet új irány
lessünk kúszó borostyánt pár kúrián
olvadjunk a tájba míg a nap ragyog
mező szélén a mocsárba lerogyok

mezőpárnám legyen végre mezővers
a sötétből jönni ugye elő mersz
tűrtél magadnak verslapokból koronát
most száraz föld szopogatja koponyád

s érkeznek a viháncoló bolondok
csomóznak idegrendszeredre horgot
hadd ficánkolj mint a cikkanó halak
amíg az égbolt fölötted széthasad

középszer a konyha előtt pipázik
szómorzsákkal hizlalja a hibáit
konokul lóbálja csontos kis öklét
ujja közül kihull az öröklét

de ott trónol és bánt mint a gondolat
rángatja a szánkba akadt horgokat
hol találunk be nem sózott hazára
fehér lóhús s apák vére az ára

tanítsuk meg fiainkat táncokra
s mielőtt a boldogságra rászoknak
tépjük le a bajszuk és szúrjuk hason
mondjuk csak ezt érted fiam ez haszon

tanítsuk meg lányainkat hallgatni
ne sírjanak semmi jót nem hagynak ki
szemük alatt rejtsék el az éjszakát
ölükben virágozzon a némaság

olyan szépek mifelénk a férfiak
pálinkagőz önérzet és vérszimat
olyan szépek mifelénk az asszonyok
a ráncaik megíratlan verssorok

s ha egy domb alján kinyúlunk a vérbe
hadd hörögjük akkor is hogy megérte
hűségünk hirdessük fáradt földeken
míg elsodor a forrongó förtelem

rohangálunk szanaszét a világba
nem gondolunk kardinális hibákra
amik körmeink alatt kirügyeznek
csak mert jól ment még ne nevezz ügyesnek

tudom én hogy igazából mit tudok
elég hogy a nyakam körül nincs hurok
hiába pisszeg a léha söpredék
egy helyben forog csak a mókuskerék

balatonba szóköveket dobálok
emlegetem fehérvárt meg mohácsot
szigetvárat budát pécset vereckét
régi templomcsarnokokat verek szét

visszakozni innen nekünk nem szabad
zsandár kehes lován utánunk szalad
kezében gumibot helyett csokor virág
hazám megérte ezer évig várni rád

ágyad a föld s párnád az ég sándorom
belepi az örökséged sár korom
másnak egész világ neked tört részed
farkasok szaván üvöltő költészet

TOMAJI ATTILA

SEPSISZENTGYÖRGY, 2021

„Hálónk. Vergődünk benne némán."
Farkas Árpád: Fehéregyháza, 1849

Látod, Árpád, már körülette koponyádat
ez az év, mint száraz kenyerét a kisgyerek.
Visszafojtott viharok, jégesők zihálnak,
s az ostoba idő messzire táncolt veled.

Forgatott s forgat egyre. Mint árnyékos szárnyak,
porlanak, remegnek, összezárnak csontjaid,
de felszálló versed sirályfehér világa
nem tűnik el, itt időz, s éheseket tanít.

Rohadt világ ez, hol mi még darabig húzzuk.
Megszoktuk, arccal a fal előtt. Ki Erdélyt szeret,
véres homlokkal hátrálgat hegyeid között,
idézgeti soraid, lüktető szívrendszered.

Halálunk is vergődik, ahogy életünk, némán,
s az édes szavak, idegen partra szakadt halak,
tátognak levegőégért, álmok maradékán.
Néped kapaszkodik maroknyi, feslett ég alatt.

Ne haragudj ránk érte, inkább értünk, Árpád!
Elég súly így is, hogy kiégett, szomorú
fű fedi a búzát és Sepsiszentgyörgy árkát,
s nem múlik – sötéten bugyog a háború.

Majd átrágja magát a szó a romokon, s jön még
perce a csodának. Nagyot kiált táj s ember,
az ifjak szabad szája. Tűnnek a hamis törpék,
éjszakád besüti a nap, s kenyerünk megkel –

HÁY JÁNOS

VILÁGRONTÓK

„meg-meglazuló idegrendszered"
Farkas Árpád

Reggel felkeltem,
hánytam,
nem bír mindent
az idegrendszerem,
az álomból jönnek
velem a kósza árnyak,
vérkutyák és véremberek.

Nem kapnak el,
kihányom őket
magamból,
hogy jussanak
a csatornákba,
ahová valók.
De kimásznak, és
újra járnak
a földön, a járdán,
a házak között, és
úgy csinálnak,
mint akiket soha
nem hánytak
bele a csatornákba.

Az ő bűzük járja
be a tájat,
mert rothadt
lelküktől rothadt
már minden járat.
Visszajönnek éjjel,
belopóznak az ágyba,
bebújnak a paplan alá,
ők azok, akik
mindig veled hálnak.
Azt mondják, az
ágyban bál van,
holott harcban állnak
a világgal.
Mindent maguknak akarnak,
még a semmit sem
engedik másnak.

Ők lesznek urai életnek
és halálnak,
ők lesznek urai
az ég s a föld
minden sarkának.
Ha megnevezed őket,
tetemre hívnak,
ha rájuk mutatsz,
halálnak halálával halsz,
mert csak nekik szolgálhatsz,
mert csak hozzájuk
állhatsz be, csak hozzájuk,
és csak szolgának.

JENEI GYULA

SZOLNOK, 2022

Farkas Árpád versére

látod, sándor, hogy szopja koponyánkat e század!
felnőtt lassan, már katonasorban van;
háborúra mindig lesz elég ok,
tolakodik az érdek. mindegy, ha
megbocsáthatatlan.

mint a hymnus zivatarai közt, úgy vagyunk:
egymást átkozzuk, öljük, nem csak képzeletben.
árulunk és elárultatunk. gyűlölet éltet;
nem kell, hogy bárki szeressen.

bolond egy ország ez, látod, eszi magát,
ahogy bennünket is. hősök legyünk, kofák?
a szabadság csak egy szó: világít. kicsit furán.
de a végén egyre megy: deszka vagy szarkofág.

a verseid, sándor, elhasznált lelkiismeretünk
villanófényei: romantikus tévedések –
cikkanó, semmi kis halakként vergődnek
a világháló börtönében, könyvek lapjain.

nincs már nép, csak férgek, szétesett tömeg;
álmok sincsenek, se morzsamaradékuk. talán
forradalom sem volt soha. rég feltálaltak minket
a történelem hatalmas asztalán.

PÁL SÁNDOR ATTILA

SANYI

Te, Sanyi, nem messze születtél
állítólag onnan, ahol én születtem,
most mindegy, hogy Félegyháza
vagy Kőrös, egyik sincs messze
Szanktól, persze én is kavarok ezzel,
anyakönyv szerint Kiskunmajsán
jöttem világra, de gondoltam, ezzel az
apró gesztussal felteszem apró
zsákszülőfalum a magyar irodalom
térképére, micsoda önhitt baromság,
nem igaz?

Jaj, a nevünkről ne is beszéljünk!
(Mit tudsz te arról, hogy Haumann
vagy Mihályfy vagy Rideg tönkretette.)
Különben túléltelek már hét évvel,
és tudom, hogy nem verseny,
de a verseid összkiadását kézbe
venni nem egy nagy élmény,
mármint nem nyomaszt vagy
ilyesmi, csak eléggé tönkretett
téged az a cirka kétszáz év
közoktatás. Bár lenne az embernek
olyan válságkorszaka, mint neked
a *Felhők* volt.

Nem bírnánk mi egymást veled,
te nyurga, túlmozgásos,
karrierista gyerek.

Tudod, én nem nagyon vegyülök,
nincs olyasféle zsenitudatom sem,
mint neked volt, gondolom, bár
valamiért azt feltételezem, jóval
szorongóbb, modernebb faszi
voltál, mint amilyennek a rád
kövesedett, lekaparhatatlan
nemzeti guanó mutat. Egy
Arany Jánossal azért leveleznék.
A brutális önmenedzseléseddel ma
is sztár lennél.

Éppen most olvastam, hogy
egy törvénymódosítás szerint
ha behívnának hadiállapot miatt,
akkor a lelkiismereti szabadságomra
hivatkozva elutasíthatnám a fegyveres
szolgálatot, s valahová máshová
osztanának be, ahol nem kell lőni,
nem kell embert ölni. Csak én halhatok
meg, a kezem által senki. Nyilván
ezt választanám. Ja, foglalod a
kurvanyádat meg minden, persze.
Kozák dárda.

Képzeld, időközben kiderült
az is, hogy nő voltál, kivándoroltál
Oroszországba, ott haltál meg.
Kiolvadt a csontvázad a permafrosztból,
Petőfi Sándor, mamutbébi,
ráadásul nőstény, csodálatos
pillanatai ezek az utókornak,
ez maga az utókor, most, itt,
ez a te országod is, tudom,
beszarás, de hát itt élünk.
Leírom, persze, Magyarország,
édes, sós, keserű, savanyú haza.

Jól öregedett minden, amit
toltál. Népies vonal, függetlenség,
katonásdi, királyok halála.
Háborgó népek, utópiák.
Szimbólum is vagy, persze,
ha helyenként kellemetlen is.
Túl radikális. *Ahoj, Petrovič,*
dobré ráno! Pénzed már nincs,
de a bicentenáriumodba
nagyon sok pénz raktak, tényleg.
Különben, hogy miért izgat annyira mindenkit
helyileg a halál, fel nem foghatom.
A meghalás *locus*a.
Csak azt tudom, hogy Segesváron
egyszer jártam, egy OMV-kút parkolójában
álltunk meg pihenni.
Adtunk néhány lejt egy kispurdéval
kéregető cigány asszonynak.

Rest in peace, homie.